

Recenzja rozprawy doktorskiej

W związku z powołaniem mnie przez Radę Naukową Akademii Ekonomiczno-Humanistycznej w Warszawie jako recenzenta w postępowaniu doktorskim **mgr. Mateusza Ficygowskiego** (dalej: Doktorant) przedstawiam następującą recenzję, której konkluzja jest **pozytywna**.

Przedmiotem recenzji jest rozprawa doktorska zatytułowana „**Rola podwyższenia kapitału zakładowego oraz społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw w ochronie praw wierzycieli sp. z o.o.**” (Warszawa 2023, s. 207). Rozważania w przedmiocie tego, czy przedstawiona rozprawa doktorska wypełnia oczekiwania ustawowe należy przeprowadzić, badając następujące zagadnienia: czy przedstawiona problematyka stanowi problem naukowy oraz, czy przedstawione wnioski stanowią jego oryginalne rozwiązanie. W tym celu rozważam, co następuje.

1. Tematyka i struktura pracy

Jako temat pracy Doktorant wybrał zagadnienie wpływu CSR i podwyższenia kapitału zakładowego na ochronę wierzycieli spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Praca jest raczej niewielkich rozmiarów (207 stron), co uważam za jej zaletę. Temat został sformułowany w sposób pozwalający na łatwe zrozumienie przedmiotu rozprawy. Drobnym zastrzeżeniem jest użycie w tytule skrótu „z o.o.”, który właściwy jest raczej do użytku przez konkretne podmioty w obrocie gospodarczym lecz nie do określenia abstrakcyjnej kategorii w tytule pracy naukowej. Na obronę Doktoranta przemawia jednak to, że pojawiają się opracowania naukowe, które także tym skrótem się posługują.

Praca składa się ze wstępu, trzech rozdziałów, zakończenia oraz elementów formalnych w postaci wykazu skrótów oraz bibliografii. W rozdziale I omówiono charakterystykę prawną spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Rozdział II skupia się na problematyce roli kapitału zakładowego w kontekście ochrony wierzycieli spółki. Rozdział III dotyczy zagadnienia CSR w odniesieniu do ochrony wierzycieli spółki. Podział na rozdziały jest logiczny i spójny.

Tematykę pracy nakreślono we wstępie poprzez wyodrębnienie (a) podstawowych problemów badawczych, (b) celów badawczych, (c) tez badawczych, (d) hipotez badawczych. Ta złożona struktura z pewnością mogłaby zostać uproszczona. Pewną usterką wstępu jest brak uzasadnienia wyboru tematu, być może jednak Doktorant uznał to za pewną oczywistość mając na uwadze wzrost znaczenia ESG w porządku unijnym.

Jako podstawowe problemy badawcze przyjęto:

1. Wpływ podwyższenia kapitału zakładowego na ochronę praw wierzycieli [...]
2. Skuteczność praktyk CSR w ochronie praw wierzycieli [...]
3. Wpływ praktyk CSR na warunki finansowania [...]
4. Wymogi regulacyjne i społeczne a ochrona praw wierzycieli [...]
5. Znaczenie wizerunku i zaufania dla ochrony praw wierzycieli [...]

Określenie problematyki uznaję za poprawne i klarowne; adekwatnie do zdefiniowanej problematyki Doktorant sformułował odpowiednie cele badawcze.

Także we wstępie sformułowano tezy badawcze:

1. Podwyższenie kapitału zakładowego przyczynia się do zwiększenia zaufania wierzycieli i minimalizacji ryzyka finansowego spółek z o.o.
2. Wdrażanie praktyk CSR ma pozytywny wpływ na ochronę praw wierzycieli [...].
3. Podwyższenie kapitału zakładowego oraz wdrażanie praktyk CSR przyczyniają się do poprawy warunków finansowania spółek z o.o. i zapewnienia stabilności finansowej.
4. Wymogi regulacyjne i społeczne mają istotny wpływ na wdrażanie praktyk CSR i podwyższanie kapitału zakładowego w celu ochrony praw wierzycieli spółek z o.o.
5. Pozytywny wizerunek firmy i zaufanie wierzycieli są istotnymi czynnikami w minimalizowaniu ryzyka finansowego i zabezpieczeniu interesów wierzycieli.

Wątpliwości budzi sens formułowania we wstępie tez, ewentualne tezy powinny być rezultatem przeprowadzonego już postępowania badawczego, zwłaszcza, że zaraz po ich wymienieniu Doktorant stwierdza „[t]ezy badawcze stanowią podstawę do dalszej analizy

i badania wpływu podwyższenia kapitału zakładowego oraz praktyk CSR na ochronę praw wierzycieli spółek z o.o.” – nie jest więc jednoznaczne czy są to hipotezy, czy też założenia.

Za hipotezy badawcze pracy przyjęto we wstępie następujące przypuszczenia:

1. Wdrażanie praktyk CSR przez spółki z o.o. przyczynia się do budowania pozytywnego wizerunku firmy, zwiększenia lojalności klientów oraz inwestorów.
2. Podejmowanie działań związanych z CSR może przyczynić się do wzrostu efektywności i rentowności spółki z o.o. w dłuższej perspektywie [...].
3. Kapitał zakładowy stanowi istotny czynnik ochrony praw wierzycieli spółki z o.o., a jego podwyższenie może zwiększyć bezpieczeństwo interesów wierzycieli.
4. Praktyki CSR w wybranych krajach Unii Europejskiej różnią się pod względem podejścia, regulacji i inicjatyw [...].
5. Dyrektywa 2014/95/UE w zakresie ujawniania informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności ma istotny wpływ na rozwój i implementację praktyk CSR w spółkach z o.o. w Unii Europejskiej.
6. Spółki z o.o., które skupiają się na wdrażaniu praktyk CSR, mają większe szanse na przyciąganie i zatrzymywanie wysoko wykwalifikowanych pracowników [...].
7. Praktyki CSR mają pozytywny wpływ na relacje z dostawcami i kontrahentami [...].
8. Współpraca spółek z o.o. z lokalną społecznością w ramach działań CSR może przyczynić się do zwiększenia zaangażowania i lojalności lokalnych klientów [...].
9. Implementacja praktyk CSR może wpływać na decyzje inwestycyjne i preferencje inwestorów [...].
10. Wprowadzenie strategii zrównoważonego rozwoju opartej na praktykach CSR może przyczynić się do długofalowego sukcesu i trwałej konkurencyjności [...].

Uwagę zwraca mnogość hipotez. Niektóre z hipotez (4, 5) mają nieoczywisty związek z tytułem samej pracy, związek ten jednak istnieje. Co więcej, nieoczywistość przyjętych hipotez wykazuje adekwatne rozumienie tematu przez Doktoranta.

Dodatkowo, w rozdziale I sformułowano kolejne hipotezy:

1. Istnienie kapitału zakładowego w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością ma istotne znaczenie dla ochrony jej bytu i rozwoju;
2. Kapitał zakładowy stanowi istotny element ochrony prawnej spółki [...];

3. Mechanizm ograniczonej odpowiedzialności w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością chronią prywatny majątek wspólników [...];
4. Ustalanie regulaminu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością pozwala na dokładne uregulowanie kwestii zarządzania, podziału zysków i innych istotnych aspektów wewnętrznych spółki;
5. Wspólnik może ponosić odpowiedzialność za zobowiązania spółki w zakresie swojego udziału lub wkładu;
6. Obowiązkiem zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością jest prowadzenie bieżących spraw spółki [...];
7. Organy spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, takich jak zarząd i rada nadzorcza, ma na celu zapewnienie skutecznego zarządzania i nadzoru nad działalnością spółki.

Takie rozrzucenie hipotez pomiędzy wstępem i właściwymi rozdziałami nie przyczynia się do klarowności wyводу. Prawidłowe byłoby umieszczenie wszystkich hipotez we wstępie. Ponadto, część z tych hipotez wydaje się niepotrzebna; przykładowo, hipoteza 4. nie podlega weryfikacji w ramach rozprawy.

Wskazane wady i usterki nie są na tyle istotne by zaważyć na ogólnej pozytywnej ocenie przedmiotowego aspektu rozprawy.

2. Metodyka pracy i warsztat

W rozprawie świadomie wskazano we wstępie wykorzystywane metody badawcze. Doktorant się metodą dogmatyczną, metodą historyczną, metodą opisową i metodą syntezy aktów normatywnych, metodą badawczą komparatystki. Samo nazewnictwo tych metod jest niekonwencjonalne, a ponadto brak jest odwołań do literatury opisującej te metody. Po lekturze pracy należy jednak uznać, że doktorant posługuje się metodą formalno-dogmatyczną oraz historyczno-opisową (w ograniczonym zakresie); czyni to poprawnie, adekwatnie dobierając metody do rozwiązywanych problemów. Pewną usterką jest też powtórzenie opisu metod w pierwszym rozdziale pracy, co było po prostu zbędne; uwagi metodyczne powinny być w całości zawarte we wstępie.

Baza bibliograficzna pracy dość rozbudowana zawiera 204 pozycje z zakresu literatury naukowej. Dobór tych pozycji jest prawidłowy, chociaż pewnym brakiem jest niewielki udział autorów z innych państw Unii Europejskiej, którzy przecież także zajmują się problematyką społecznej odpowiedzialności biznesu.

Warsztat pisarski Doktoranta jest wystarczający; posługuje się on poprawnym językiem prawniczym, aczkolwiek praca sprawia wrażenie, że zabrakło w niej ostatecznej korekty autorskiej. Za wyjątkiem drobnych błędów literowych czy gramatycznych, zdania budowane są w sposób zrozumiały prowadzone wywody logiczne i spójne.

Ogólna ocena tego aspektu rozprawy jest pozytywna.

3. Strona formalna

Strona formalna stanowi najsłabszy aspekt rozprawy. Niestety przekłada się to na brak precyzji i zmusza czytelnika do rozwiązywania „łamiągówek” polegających na usuwaniu niejednoznaczności powodowanych usterkami formalnymi. Liczba usterek nie pozwala na przytoczenie ich wszystkich, celem przykładu wspomnieć należy:

- użycie skrótu SGGs zamiast SDGs w wykazie skrótów;
- wskazanie skrótu w wykazie skrótów (TS), podczas gdy nie jest on używany w rozprawie;
- potraktowanie Dz.U. i Dz.Urz.UE jako czasopism na równi z PiP czy PPH;
- wielokrotne podanie tego samego źródła w bibliografii;
- wskazanie oznaczenia materiałów przygotowawczych (COM/2021/189) przy *dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającej dyrektywę 2013/34/UE, dyrektywę 2004/109/WE, dyrektywę 2006/43/WE oraz rozporządzenie (UE) nr 537/2014 w odniesieniu do sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju*, podczas gdy właściwe jest posługiwanie się oznaczeniem uchwalonej już dyrektywy: 2022/2464;
- posługiwanie się odnośnikiem do pliku zapisanego w lokalnej pamięci komputera podczas gdy cytowania powinny umożliwiać czytelnikowi zapoznanie się z opublikowanym (czyli publicznie dostępnym) materiałem: Zasady raportowania i wskaźniki *file:///C:/Users/user/Downloads/GRI_G4_Zasady_raportowania_i_wskazniki.pdf* (dostęp: 21.09.2023 r.);
- pomijanie w wykazie źródeł ich tytułów poprzestając na wskazaniu URL;
- pomijanie w przypisach autorów i tytułów ograniczając się do wskazania URL.

Usterki te rzucają niekorzystne światło na odbiór rozprawy i jak się wydaje, mogły zostać łatwo usunięte. Nie przekreślają one oczywiście o ocenie meritum, ale utrudniają odbiór czytelnikowi i wymagają niekiedy domyślania się znaczeń, podczas gdy praca naukowa powinna być w jak największym stopniu jednoznaczna.

4. Tezy rozprawy

Rozdział I stanowi stosunkowo szczegółowe omówienie instytucji spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, wprowadza on czytelnika w zagadnienia związane z tworzeniem i funkcjonowaniem spółek oraz mechanizmów ochrony wierzycieli. Rozdział ten, jako wprowadzający, jest zasadniczo niekontrowersyjny; postulatem mogłoby być jego skrócenie w zakresie wiedzy podstawowej. Pewną nieścisłością jest utożsamianie ryzyka ponieszonego przez wspólników z odpowiedzialnością wspólników: „odpowiedzialność wspólników za zobowiązania spółki jest ograniczona do wysokości ich wniesionego kapitału zakładowego”.

Rozdział II roztrząsa problematykę podwyższenia kapitału zakładowego, czyli jednego z dwóch głównych zagadnień poruszanych w rozprawie w kontekście ochrony wierzycieli. Jedną ze słabszych stron tego rozdziału jest jednak niewielki nacisk na ochronę wierzycieli; być może Doktorant przyjął za oczywistość, że podwyższenie kapitału zakładowego, jako zwiększające zdolność spółki do regulowania zobowiązań, przyczynia się do polepszenia sytuacji wierzycieli – można uznać, że jest to rozsądne podejście. W rozdziale omówiono w sposób kompleksowy prawnie dopuszczalne sposoby podwyższenia kapitału zakładowego. Nieco na wyrost, ze względu na zakreślony przedmiot badań, poruszono tematykę aspektów podatkowych podwyższenia kapitału zakładowego; rozprawa nie straciłaby na wartości gdyby kwestię tę pominąć.

Rozdział III, dotyczący problematyki raportowania CSR, jawi się jako najciekawszy element pracy. W przeciwieństwie do podwyższenia kapitału zakładowego stosowanie praktyk CSR nie przekłada się jednoznacznie na polepszenie sytuacji wierzycieli. Także w tym rozdziale pewną słabością jest niewystarczający nacisk na główny element zakreślony w tytule: ochronę wierzycieli. Podejście Doktoranta w tym rozdziale wydaje się być zakodowane w jego tytule, a konkretnie we frazie „w perspektywie korzyści dla przedsiębiorstwa”; wnioskuję tu, że Doktorant uznał za oczywiste, że polepszenie sytuacji majątkowej przedsiębiorstwa przy jednoczesnym zachowaniu wysokich standardów zarządzania, będzie przekładać się pozytywnie na sytuację wierzycieli. Koncepcja taka jest do przyjęcia, ale dobrze by było, gdyby została ona (albo jakakolwiek inna) wskazana wprost w pracy.

W rozdziale III zdefiniowano siatkę pojęciową odnosząc się do uznanych wypowiedzi w literaturze. W ramach ustalania siatki pojęciowej zabrakło mi próby określenia relacji pomiędzy pojęciami CSR i ESG, zarówno na gruncie pojęć prawnych jak i pozaprawnych. Oczekuję wyjaśnienia tej relacji podczas dyskusji przeprowadzanej w ramach obrony.

Do szczególnie interesujących zagadnień należy omówienie rozwoju raportowania niefinansowego i ewolucji koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu począwszy od lat 60-tych a kończąc na planowanych w Unii Europejskiej rozwiązaniach. Omówienie odnosi się do szeregu aktów prawa międzynarodowego i tworzy pełne tło historyczne zagadnienia.

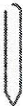
Pozytywnie należy także ocenić podrozdział oferujący refleksję komparatystyczną. W tym podrozdziale także wyjaśniony jest wpływ CSR na rozwój przedsiębiorstw z odwołaniem do literatury nieprawniczej; w tym wypadku odwołanie się do badań w innych dyscyplinach jest niezbędne. Niestety, często młodzi badacze popełniają błąd polegający na uznaniu swoich domysłów dotyczących funkcjonowania pozaprawnych elementów rzeczywistości za udowodnione tezy naukowe; cieszy mnie, że w tym wypadku błędu takiego nie popełniono. Niestety sam podrozdział zatytułowano „CSR w krajach Unii Europejskiej”, a w toku wywodu znajdujemy omówienia państw takich jak Wielka Brytania czy Stany Zjednoczone Ameryki. Wiem, że Doktorant wie, że państwa te nie są członkami Unii Europejskiej, sam o tym pisze – podobnie jak w przypadku strony formalnej pracy, zabrakło tu należytej staranności.

Praca omawia także trendy legislacyjne w zakresie raportowania niefinansowego. Można powiedzieć, że jest to rozwinięcie wątku komparatystycznego. Samo omówienie trendów legislacyjnych zawiera aprobujące oceny formułowane przez Doktoranta, a ponadto formułuje On postulat „związany z jeszcze większym uprzywilejowaniem przedsiębiorców w zakresie zatrudnienia osób szczególnie narażony na wykluczenie społeczne i zawodowe. W Polsce niewątpliwie jest to wciąż problem na każdy szczeblu zarówno ogólnopolskim, jak i lokalnym, stąd też wskazane rozwiązania przyjęte w Stanach Zjednoczonych, gdzie w szczególności promuje się przedsiębiorców zatrudniających między innymi osoby z niepełnosprawności, również powinny być na zasadzie proporcjonalności zaadaptowane do polskiego porządku prawnego”. Mając na uwadze relatywnie szybko zmieniające się otoczenie prawne oczekuję od Doktoranta w toku dyskusji odpowiedzi na pytanie: Czy mając na uwadze najnowsze zmiany w zakresie raportowania niefinansowego dostrzegalne są (inne) zmiany normatywne wymagające interwencji ustawodawczej na szczeblu krajowym lub unijnym?

5. Konkluzja

Rozprawa doktorska przedstawiona przez mgr. Mateusza Ficygowskiego, prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydata oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Podejmuje ona aktualny problem naukowy i, pomimo pewnych usterek, rozwiązuje go.

Ze względu na powyższe uznaję, że przedstawiona rozprawa doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie przedstawionego problemu naukowego, a tym samym spełnia wymogi stawiane pracom doktorskim i może stanowić przedmiot dalszych czynności w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora.

 Podpisano przez/ Signed by:
JAKUB
SZCZERBOWSKI
Data/ Date: 21.06.2024 08:48
mSzofir